

MEMORANDUM

Aan: De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Van: Neth-ER
Onderwerp: Analyse nationale *Recovery and Resilience*-plannen
Datum: 5/07/2021

- Nederland is een van de laatste lidstaten die nog een nationaal herstelplan (NHP) moet indienen om in aanmerking te komen voor het ontvangen van een subsidie van 6 miljard euro uit het *Recovery and Resilience*-Fund (RRF).
- Het NHP dient een samenhangende visie te presenteren waarbij rekening wordt gehouden met de landspecifieke aanbevelingen die zijn aangenomen door de Raad van de EU in 2020.
- Deze analyse laat zien dat de meeste lidstaten zeer gericht in kennis investeren.
- Voor Nederland dreigt achterstand als geen of niet tijdig gebruik wordt gemaakt van het RRF.
- Een nadere analyse van Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk laat preciezer zien waarin zij investeren met Europees geld. Waaronder op kennisgebied:
  - Vaardigheden, inclusief stageplaatsen, leven lang leren en om- en bijscholing
  - Toegang tot onderwijs
  - Digitaal onderwijs
  - Onderzoeksinfrastructuren
  - Sleuteltechnologieën
  - Onderzoek naar groene technologie
  - Digitale infrastructuur
  - Versterking/digitalisering gezondheidszorg
  - Co-financiering van IPCEI's
- Nederland moet 2,2 miljard euro aan directe en 900 miljoen euro aan indirecte kennisinvesteringen in het toekomstige herstelplan vrijmaken om proportioneel niet achterop te raken bij Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk.
- De voorlopige indruk van de Nederlandse conceptplannen is dat de Nederlandse bedragen hier ver onder liggen, waardoor onze kennispositie verslechtert ten opzichte van deze landen en Europa als geheel.
- Indien Nederland ervoor kiest geen NHP in te dienen, komt het subsidiebedrag waar Nederland recht op heeft beschikbaar voor de overige lidstaten.

Hierna treft u aan:

1. Introductie RRF en NHP (inclusief landspecifieke aanbevelingen Nederland)
2. Analyse nationale herstelplannen: doel, methodologie en opbouw analyse
3. Globaal beeld
4. Nadere analyse selecte groep lidstaten (DEN, DUI, FIN, OOS)
5. Benchmark selecte groep lidstaten voor investeringen NL herstelplan
6. Beknopt overzicht overige lidstaten

1. Introductie RRF en NHP

De [Recovery and Resilience Facility](#) (RRF) is onderdeel van *NextGenerationEU*, het herstelfonds dat vorig jaar is opgetuigd ter bevordering van het economisch herstel van de EU na de coronapandemie. De RRF stelt 312.5 miljard euro aan subsidies en 360 miljard euro aan leningen beschikbaar voor lidstaten om hervormingen en investeringen mogelijk te maken. Om aanspraak te maken op de gelden moeten lidstaten een nationaal herstelplan (NHP) indienen.

In dit memo wordt gezien hoe de ingediende NHP's in het bijzonder aandacht hebben voor onderwijs, onderzoek en innovatie.

Thematische vereisten

De NHP's moeten rekening houden met landenspecifieke aanbevelingen die zijn gedaan in het kader van het Europees Semester van 2020 en verder is het de bedoeling dat de NHP's bijdragen aan de thematische dimensies binnen de Jaarlijkse Strategie voor Duurzame Groei: duurzaamheid, productiviteit, eerlijkheid en macro-economische stabiliteit.

Op een specifiek niveau worden de NHP's geacht investeringen en hervormingen te bevatten in de volgende *flagship areas*:

- *power up* (schone technologie en hernieuwbare energie)
- *renovate* (duurzame renovatie van gebouwen)
- *recharge and refuel* (duurzaam transport)
- *connect* (digitale connectiviteit)
- *modernise* (digitalisering overheid)
- *scale-up* (digitale infrastructuur)
- *reskill and upskill* (onderwijs en vaardigheden)

Als overkoepelende voorwaarde dienen lidstaten ten minste 37% van de investeringen in de NHP's aan te wenden voor de groene transitie en 20% voor de digitale transitie.

Tijdljn

24 van de 27 lidstaten hebben op het moment van schrijven een NHP ingediend. Na ontvangst heeft de Commissie twee maanden de tijd om de NHP's te evalueren, waarna de Raad nog eens een maand heeft om goedkeuring te verlenen. Het was de bedoeling dat de Commissie en de Raad voor het eind van juli hun fiat zouden geven, maar dat is inmiddels onzeker geworden doordat er flexibel is omgegaan met de oorspronkelijke deadline voor het indienen van NHP's, die op 30 april stond. Op dit moment zijn er 12 NHP's door de Commissie goedgekeurd. Na het moment van goedkeuring door de Raad heeft de Commissie twee maanden de tijd om de eerste tranche van 13% van het benodigde totaalbedrag voor uitvoering van de NHP's beschikbaar te stellen aan lidstaten. Daarna kunnen lidstaten tot en met 2026 twee keer per jaar nieuwe financiering aanvragen, wat de Commissie zal beoordelen alvorens de financiering beschikbaar te stellen. De beoordeling gebeurt aan de hand van de geboekte progressie in het implementeren van beleidshervormingen die worden gedaan met de investeringen uit de NHP's. Alle hervormingen en investeringen als onderdeel van de NHP's moeten uiterlijk aan het eind van 2026 zijn doorgevoerd dan wel uitgegeven.

Inmiddels hebben alle lidstaten het zogenoemde eigenmiddelenbesluit geratificeerd. Dit stelt de EU in staat op grote schaal te lenen, noodzakelijk voor (een deel van) de financiering van het herstelfonds.

Status Nederlands herstelplan

In verband met de recente verkiezingen heeft het demissionair kabinet Rutte III ervoor gekozen het NHP over te laten aan een volgend kabinet. Naar verwachting dient Nederland pas tijdens de volgende ronde, met als deadline 30 april 2022, een NHP in. Dit betekent dat Nederland een jaar minder heeft om het geld van het herstelfonds uit te geven, maar het totaalbedrag waar Nederland recht op heeft blijft gelijk. Nederland maakt aanspraak op 6 miljard euro aan subsidies en 55,3 miljard euro aan leningen. Overigens is het zeer onwaarschijnlijk dat Nederland aanspraak zal maken op het deel leningen, aangezien Nederland zelf tegen gunstiger voorwaarden kan lenen op de kapitaalmarkt dan wanneer de lening wordt aangegaan door de EU. Indien Nederland ervoor kiest geen NHP in te dienen, wordt het subsidiebedrag waar Nederland recht op heeft verdeeld over de overige lidstaten.

De Nederlandse overheid heeft wat betreft de kennisgerelateerde aspecten van het toekomstige herstelplan in ieder geval de volgende projecten ('fiches') een positief advies verleend:

- *Faculty of Impact*, gericht op valorisatie van kennis
- Grootschalige onderzoeksinfrastructuur
- Digitale infrastructuur
- Digitale onderzoeksfaciliteiten toegepast onderzoek

Deze fiches worden momenteel verder uitgewerkt. In vergelijking met wat andere lidstaten op kennisgebied doen lijkt deze aanzet voor een Nederlands pakket aan kennisgerelateerde maatregelen nog erg mager.

Landspecifieke aanbevelingen Nederland

Het NHP van Nederland dient rekening te houden met de [landspecifieke aanbevelingen die zijn aangenomen door de Raad](#) in 2020. Deze aanbevelingen zijn als volgt samen te vatten:

- De economie moet worden gestimuleerd om het herstel te ondersteunen.
- De sociale en werkgelegenheidseffecten van de Covid-19 crisis moeten worden beperkt.
- De sociale bescherming van zelfstandigen moet worden gestimuleerd.
- De veerkracht van het zorgstelsel moet worden versterkt, onder meer door de bestaande tekorten aan zorgkrachten aan te pakken en de uitrol van relevante e-gezondheidsinstrumenten te versnellen.
- Grootscheepse publieke investeringsprojecten moeten worden vervroegd en private investeringen moeten worden aangemoedigd om het economisch herstel te bevorderen.
- Deze investeringen dienen zich toe te spitsen op de groene en digitale transitie, met name op de ontwikkeling van digitale vaardigheden, duurzame infrastructuur, het schoon en efficiënt opwekken en gebruiken van energie, en missiegedreven onderzoek en innovatie.

- Er moeten maatregelen worden genomen tegen agressieve fiscale planning en het toezicht op en de handhaving van de bestrijding van witwaspraktijken moet worden verbeterd.

2. Analyse nationale herstelplannen: doel, methodologie en opbouw analyse

Onderstaande analyse beoogt een eerste thematische indruk te geven van de inhoud van de NHP's op basis van de op dit moment beschikbare informatie. De gebruikte informatie komt bij de Commissie vandaan, bij nationale overheden en vanuit de media. Wat betreft het gebruik van bronnen is er getracht zo veel mogelijk gebruik te maken van Engelstalige bronnen.

Onder het kopje 'beknopte analyses per lidstaat' is het totaalbedrag van het respectievelijke NHP weergegeven en de thematische onderdelen van NHP's, de pijlers. Per lidstaat is aangegeven hoe het totaalbedrag van het respectievelijke NHP is opgebouwd (subsidies, al dan niet aangevuld met leningen en nationale financiering) en waar mogelijk is het bedrag dat lidstaten per pijler reserveren toegevoegd. Per pijler wordt een eerste indruk gegeven van de voorziene hervormingen en investeringen die worden gedaan, daar waar ze betrekking hebben op onderwijs, onderzoek en innovatie.

Tabel 1 geeft op basis van deze analyse een visueel overzicht van hoe de NHP's van lidstaten zijn opgebouwd, met het totaalbedrag van het respectievelijke NHP, de pijlers van de NHP's met waar mogelijk de gereserveerde investeringssom, en hoe de verschillende pijlers relateren aan de kennisgerelateerde beleidsterreinen, zoals beschreven in onderstaande legenda:

- Elementen onderzoek & innovatie en onderwijs
- Elementen onderzoek & innovatie
- Elementen onderwijs
- Nauwelijks/geen relevante elementen

Na Tabel 1 worden enkele algemene observaties gedaan waarna er dieper wordt ingegaan op de NHP's van een selecte groep lidstaten, te weten Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk. Deze lidstaten zijn gekozen op basis van hun sterke onderzoeks- en innovatiecapaciteit en daarmee hun competitieve positie ten opzichte van Nederland. Zij kiezen er met het indienen van een NHP voor om hun kenniseconomie gericht te versterken. Toevallige bijkomstigheid is dat deze lidstaten grosso modo een vergelijkbaar standpunt als Nederland uitdragen in de Europese begrotingsonderhandelingen.

De NHP's van deze lidstaten vormen een benchmark op basis waarvan een inschatting wordt gemaakt van de vereiste investeringen binnen het toekomstige Nederlandse herstelplan om ten minste gelijke tred te houden met deze selecte groep lidstaten. Daarna volgen beknoptere analyses van de NHP's van de overige lidstaten.

Tabel 1: opbouw NHP's per pijler met indruk van de link met kennisaspecten

	Pijlers en bedrag in mrd					
Lidstaten en totaalbedrag in mrd						
België €5,9	Klimaat en innovatie	Digitale transformatie	Mobiliteit	Sociaal	Productiviteit	Overheidsfinanciën
Bulgarije* €12,7	Innovatie 2.7	Groen 2.6	Verbonden 5.0	Eerlijk 2.4		
Cyprus €1,2	Gezondheid	Lessen uit pandemie	Groene economie	Concurrentievermogen en digitaal	Arbeidsmarkt en onderwijs	
Denemarken €1,6	Gezondheidszorg 0,03	Groene transitie 0,17	Energie-efficiëntie 0,27	Belastingstelsel 0,53	Transport 0,22 / Digitalisering 0,089	Onderzoek & ontwikkeling 0,24
Duitsland €27,9	Klimaat 10**	Digitalisering 5,1**	Gezondheid 4,5	IPCEIs 3,75	Overig 5,5	
Estland €1	Inhoud niet bekend.					
Finland €2,1	Groene transitie 0,8	Digitalisering 0,2	Vaardigheden 0,7	Gezondheidszorg 0,4		
Frankrijk €40.9 ***	Veerkracht	Groene transformatie	Digitale transformatie	Investeren toekomst 11,5		
Griekenland €30,5	Groen 11,6	Digitaal 4	Vaardigheden 7,6	Economische transformatie 7,3		
Hongarije €7,2	Publiek onderwijs / Universiteiten	Gemeentes / Watermanagement	Transport / Duurzame energie	Circulaire economie / Digitalisering	Gezondheid	
Ierland €1	Groene transitie 0,5	Digitale transitie 0,3	Soc.-econ. herstel 0,2			
Italië €223,9	Digitalisering & innovatie 46,3	Groene transitie 69,8	Mobiliteit 31,2	Onderwijs & onderzoek 28,5	Inclusie & cohesie 27,6	Gezondheidszorg 19,7
Kroatië €6,4	Bedrijven 3,2	Publieke administratie 0,6	Onderwijs & onderzoek 1	Arbeidsmarkt 0,3	Gezondheid 0,6	Renovatie 0,8
Letland €1,8	Duurzaamheid 0,7	Digitale transitie 0,4	Ongelijkheid 0,3	Gezondheidszorg 0,2	Economische transitie 0,2	Rechtsstaat 0,04

Litouwen €2,2	Groene transitie	Digitale transformatie	Gezondheid	Sociaal / Openbaar bestuur	Onderzoek en innovatie	Onderwijs
Luxemburg €0,9 ***	Veerkracht	Groen & digitaal	Innovatie en bestuur			
Malta* €0,3	Groene transitie	Digitalisering	Gezondheid	Onderwijs	Openbaar bestuur	
Oostenrijk €4,5	Groene transitie 1,5	Digitalisering 1,8	Kenniseconomie 0,9	Eerlijk herstel 0,3		
Polen €36	Innovatie en arbeidsmarkt	Groene energie	Digitale transformatie	Transport	Gezondheid	
Portugal €16,6	Veerkracht 11,1	Groene transitie 3	Digitale transitie 2,5			
Roemenië €29,3	Groene transitie	Digitale transitie	Groei	Cohesie	Gezondheid en veerkracht	Kinderen en jongeren
Slovenië €2,5	Groene transitie	Digitale transformatie	Groei	Gezondheid en welzijn		
Slowakije €6,6	Groene economie 2,3	Onderwijs 0,9	Onderzoek & innovatie 0,7	Gezondheid 1,5	Bestuur en digitalisering 1,1	
Spanje €69,5	Regionale ontwikkeling 11,1 / Infrastructuur 8,5	Energie-transitie 6,2 / Openbaar bestuur 3,5	Industrie en mkb 11,9	Onderzoek, innovatie en gezondheidszorg 11,5	Onderwijs 12,2 / Werkgelegenheid 4	Cultuur en sport 0,8 / Belastingensysteem 0
Tsjechië €7,1	Digitale transformatie 1	Groene transitie 3,2	Onderwijs en arbeidsmarkt 1,5	Bestuur en bedrijven 0,4	Onderzoek, ontwikkeling en innovatie 0,5	Gezondheidszorg en veerkracht 0,5
Zweden €3,2	Groen herstel	Onderwijs	Digitale infrastructuur	Demografie	Groei en woningbouw	

*Nog geen NHP ingediend.

** Gedeeltelijke overlap in bedrag tussen pijlers

** Onderdeel van groter nationaal herstelplan

- Elementen onderzoek & innovatie en onderwijs
- Elementen onderzoek & innovatie
- Elementen onderwijs
- Nauwelijks/geen relevante elementen

3. Globaal beeld

Gezien de thematische vereisten die worden gesteld aan de NHP's is het geen verrassing dat er veel overeenkomsten te ontdekken zijn in de door lidstaten voorgestelde plannen. Enkele algemene observaties die meteen opvallen uit tabel 1:

- Er is een substantieel aantal pijlers (oranje) dat zowel aandacht heeft voor **hervormingen op het gebied van onderwijs** als wel **op het gebied van onderzoek en innovatie**.
- **Het merendeel van de lidstaten heeft aparte pijlers voorzien voor ten minste één van de kennisgerelateerde domeinen: onderwijs (inclusief vaardigheden), onderzoek en innovatie.** Ook hebben bijna alle lidstaten pijlers ingericht ter versterking van de gezondheidszorg.
- **Ook de pijlers die niet direct een link doen vermoeden met de kennisgerelateerde domeinen bevatten veelvuldig een link met ofwel onderwijs, onderzoek of innovatie.** Dit is het geval voor bijna alle individuele pijlers uit de NHP's van lidstaten.
- **De groene en digitale transitie krijgen bijzonder veel aandacht.** Vrijwel alle lidstaten hebben aparte pijlers voor beide thematische prioriteiten. Hierbij valt op dat de pijlers relaterend aan de groene transitie vaker exclusief elementen bevatten die te maken hebben met onderzoek en innovatie, terwijl de pijlers relaterend aan de digitale transitie ook veelvuldig elementen bevatten die te maken hebben met onderwijs (zoals de ontwikkeling van digitale vaardigheden).
- **Veel lidstaten zijn van plan veel te spenderen aan de 'kennispijlars'.** Grote lidstaten als Italië en Spanje reserveren alleen al voor deze pijlers tientallen miljarden, maar er zijn ook kleinere lidstaten die relatief veel aan deze gebieden spenderen, zoals Slowakije (in ieder geval 1,6 miljard voor onderwijs, onderzoek & innovatie) en Tsjechië (in ieder geval 2 miljard).

Vooruitlopend op de beknopte analyses per lidstaat valt in ieder geval op dat de meerderheid van de lidstaten aandacht heeft voor de meeste van de volgende aspecten:

- ontwikkeling **groene technologie**, waarbij met name waterstof veel wordt genoemd
- ontwikkeling **digitale technologie**, met in het bijzonder aandacht voor kunstmatige intelligentie
- **digitalisering** van de overheid, bedrijven en kennisinstellingen; d.m.v. investeringen in digitale infrastructuur en connectiviteit
- ontwikkeling **digitale vaardigheden**, o.a. door aanpassen curricula
- versterken **clusteraanpak innovatie** door opzetten innovatie-ecosystemen
- versterken van de **verbinding van het beroeps- en hoger onderwijs met de arbeidsmarkt**, o.a. door stimuleren om- en bijscholing en leven lang leren
- **modernisering van de gezondheidszorg**, met een grote rol voor onderzoek en innovatie
- Daarnaast zijn vooral de grotere lidstaten (Duitsland, Frankrijk, Italië en Spanje) van plan deel te nemen aan belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang (**IPCEI's**).

4. Nadere analyse selecte groep lidstaten

Denemarken¹ Totaalbedrag: **€1,6 mrd** [subsidies]

Het aandeel aan **directe kennisinvesteringen** (hieronder onderstreept) is **315 miljoen euro: 19,69% van het totaal**. Met de onderdelen erbij die een kenniscomponent bevatten (hieronder onderstreept) komt het **totaal aan investeringen relaterend aan kennis op 585 miljoen euro: 36,56% van het totaal**.

1) Versterken veerkracht gezondheidszorg [€32 miljoen/2%]:	
- Vergroten voorraad essentiële medicijnen	€7 mln
- <u>Digitalisering gezondheidszorg</u>	€2 mln/0,13%
- <u>Klinische studies</u> naar effecten covid-19 vaccins	€14 mln/0,88%
- Calamiteitenmanagement en monitoring essentiële medische producten	€10 mln
2) Groene transitie landbouw en milieu [€177 miljoen/11,06%]:	
- <u>Organische landbouw</u>	€11 mln/0,69%
Plantaardige organische projecten	€3 mln
- Verduurzaming openbare keukens	€5 mln
- Oprichting <u>organisch innovatiecentrum</u>	€5 mln/0,31%
- Ontwikkeling <u>groene landbouwtechnologie</u>	€27 mln/1,69%
- <u>Vermindering uitstoot van productie op koolstofrijke grond</u>	€89 mln/5,56%
- Herstel industriële terreinen en verontreinigd land	€38 mln
3) Energie-efficiëntie, duurzaam verwarmen, koolstofafvang en -opslag [€274 miljoen/17,13%]:	
- Vervanging gasaansluitingen	€87 mln
- Stimuleren energie-efficiëntie in industriële sectoren	€42 mln
- Duurzame renovatie gebouwen	€42 mln
- Stimuleren energie-efficiëntie huishoudens	€76 mln
- <u>Koolstofafvang en -opslag</u>	€27 mln/1,69%
4) Verduurzaming belastingstelsel [€525 miljoen/32,80%]:	
- Groene aftrekposten voor bedrijven	€407 mln
- Maatregelen ter versnelling afschrijvingen	€172 mln
- Voorbereidingen voor een CO2-belasting	€0,8 mln
- Uitstootbelasting voor industrie	-€55 mln
5) Duurzaam wegtransport [€218 miljoen/13,63%]:	
- Stimulering aankopen duurzame auto's	€117 mln
- <u>Analyse, testen en campagnes voor groen transport</u>	€3 mln/0,19%
- <u>Groene infrastructuur</u>	€98 mln/6,13%
6) Digitalisering [€89 miljoen/5,56%]:	
- <u>Digitale strategie</u>	€67 mln/4,19%
- Uitbreiden broadbandverbindingen	€13 mln
- Digitale transformatie mkb	€9 mln
7) Groen onderzoek en ontwikkeling [€242 miljoen/15,13%]:	

¹ Meer informatie: [Factsheet Commissie Deens herstelplan](#), [persbericht Commissie goedkeuring Deens herstelplan](#), [factsheet Deens herstelplan \(Engels\)](#) en [Deens herstelplan \(Engels\)](#).

- Onderzoek naar groene oplossingen **€94 mln/5,88%**
- Stimuleren private onderzoek en ontwikkeling **€148 mln/9,25%**

Duitsland² Totaalbedrag: **€27,9 mrd** [26,5 mrd subsidies en 1,4 mrd nationale financiering]

Het aandeel aan **directe kennisinvesteringen** (hieronder onderstreept) is **11,1 miljard euro: 39,78% van het totaal**. Met de onderdelen erbij die een kenniscomponent bevatten (hieronder onderstreept) komt het **totaal aan investeringen relaterend aan kennis op 15,35 miljard euro: 55,02% van het totaal**.

1) Klimaatbeleid [€9,8 miljard/35,13%]:

- Onderzoek naar groene technologie en faciliteren transitie naar waterstofeconomie, o.a. door compenseren bedrijven voor hogere kosten gedurende transitiefase **€1,8 mrd/6,45%**
- Stimuleren klimaatvriendelijke mobiliteit, door invoeren aankoopprikkels voor elektrische auto's, bussen en treinen, uitbreiding oplaadinfrastructuur **€5,5 mrd**
- Energie-efficiënte renovatie van gebouwen **€2,5 mrd**

2) Digitalisering [€5,1 miljard/18,28%]:

- Ondersteunen opbouw expertise databeleid voor implementatie Duitse datastrategie **€500 mln/1,79%**
- Digitalisering spoorwegsector, o.a. opzetten nieuwe veiligheidssystemen **€500 mln**
- Oprichten Centrum voor Digitalisering en Technologieonderzoek voor de Duitse krijgsmacht **€700 mln/2,51%**
- Investeringsprogramma voor autofabrikanten; investeringen in onderzoek & ontwikkeling voor nieuwe productiefaciliteiten en Industrie 4.0, creëren stimulansen voor digitaliseren productiesystemen **€1,9 mrd/6,81%**
- Digitaal onderwijsinitiatief; leraren krijgen digitale instrumenten in bruikleen. Ook zullen er *Centres of Excellence* worden opgezet voor digitaal (ondersteund) lesgeven en digitale vaardighedenontwikkeling. En opzet nationaal digitaal onderwijsplatform **€1,5 mrd/5,38%**

3) Gezondheid [€4,5 miljard/16,13%]:

- Moderniseren ziekenhuizen, focus op verbeterde digitale infrastructuur en vergrote capaciteit voor noodtoestanden **€3 mrd/10,75%**
- Programma voor het versnellen van O&I naar de ontwikkeling van coronavaccins **€750 mln/2,69%**
- Digitalisering van de publieke gezondheidsdienst **€750 mln/2,69%**

4) Steun aan projecten van Europees gemeenschappelijk belang (IPCEI's) [€3,75 mrd/13,44%]:

- IPCEI on Next Generation Cloud Infrastructure and Services **€750 mln/2,69%**
- IPCEI on microelectronics **€1,5 mrd/5,38%**
- IPCEI Hydrogen for Climate Action **€1,5 mrd/5,38%**

5) Overige investeringen [€5,5 mrd/19,71%], waaronder:

- Stimuleren van aanbod van stageplekken door middel van financiële compensatie voor bedrijven **€700 mln/2,51%**
- Modernisering publieke administratie, met speciale aandacht voor de ontwikkeling van een Europees ID-systeem en het creëren van bedrijfsvriendelijke administratieprocessen **€3,5 mln**

² Meer informatie: [Factsheet Commissie Duits herstelplan](#), [persbericht Commissie goedkeuring Duits herstelplan](#), [persbericht Duitse overheid](#) en [Duits herstelplan \(Duits\)](#).

Finland³ Totaalbedrag: **€2,1 mrd** [subsidies]

Het aandeel aan **directe kennisinvesteringen** (hieronder onderstreept) is **711,4 miljoen euro: 33,88% van het totaal**. Met de onderdelen erbij die een kenniscomponent bevatten (hieronder onderstreept) komt het **totaal aan investeringen relaterend aan kennis op 1,108 miljard euro: 52,76% van het totaal**.

1) Groene transitie [€825 miljoen/39,27%]:

- <u>Energie-infrastructuur</u>	€155 mln/7,38%
- <u>Nieuwe energietechnologie</u>	€161 mln/7,67%
- <u>Hernieuwbare energie, Åländeilanden</u>	€2,7 mln/0,13%
- <u>Koolstofarme waterstof en koolstofafvang en -terugwinning</u>	€156 mln/7,43%
- <u>Directe elektrificatie en koolstofarme industriële processen</u>	€60 mln/2,86%
- <u>Hergebruik en recycling van belangrijke materialen en industriële nevenstromen [waarvan €30 miljoen bio-economie en €30 miljoen batterijsector]</u>	€110 mln/5,24%
- <u>Ondersteuning van het overschakelen van verwarmingssystemen voor gebouwen op koolstofarme energie-efficiënte verwarmingsmodi</u>	€70 mln
- <u>Investeringsprogramma voor de vastgoed- en bouwsector voor verduurzaming</u>	€40 mln
- <u>Elektriciteits- en gasdistributie- en tankinfrastructuur voor het OV</u>	€20 mln
- <u>Particuliere laadinfrastructuur</u>	€20 mln
- <u>Gipsbehandeling van velden en recycling van nutriënten</u>	€20 mln
- <u>Klimaatbestendige maatregelen in de agrarische sector</u>	€10 mln/0,48%

2) Digitalisering [€234 miljoen/11,14%]:

- Digitalisering van het spoorwegsysteem	€85 mln
- <u>Communicatienetwerken</u>	€50 mln/2,38%
- <u>Bedrijfsdigitalisering</u>	€14 mln
- <u>Virtueel Finland-programma</u>	€9 mln/0,43%
- <u>Versnellen van het programma voor sleuteltechnologieën</u>	€25 mln/1,19%
- <u>Ontwikkeling van het appartementsinformatiesysteem</u>	€14 mln
- <u>Informatiesystemen, beheer, controle en audits</u>	€17 mln
- <u>Toezicht en handhaving op witwassen</u>	€10 mln
- <u>Investeringsprogramma voor onderzoek voor cyberbeveiligingsontwikkelingsprogramma</u>	€10 mln/0,48%

3) Vaardigheden en werkgelegenheid [€713 miljoen/33,97%]:

- <u>Ondersteuning van jongeren</u>	€13 mln
- <u>Oprichting van een arbeidsmarktplatform, een dienstenstelsel voor mensen met gedeeltelijke arbeidscapaciteit, maatregelen op het gebied van geestelijke gezondheid ter ondersteuning van de arbeidscapaciteit en een programma voor arbeidscapaciteit in de publieke sector</u>	€47 mln
- <u>Verbeteren informatiesystemen arbeidsmarktsysteem</u>	€90 mln
- <u>Vergemakkelijking internationale rekrutering arbeidsmigranten</u>	€20 mln
- <u>Hervorming van leven lang leren-systeem, door investeringen in opleidingen en verbeteren beoordeling en validering van competenties</u>	€44 mln/2,10%

³ Meer informatie: [Persbericht Finse overheid](#) en [Fins herstelplan \(Fins\)](#).

- Toename van het aantal startplaatsen voor hogeronderwijsinstellingen **€15 mln/0,71%**
- Digitaliseringsprogramma voor leven lang leren, o.a. door versterking digitalisering hoger onderwijs **€46 mln/2,19%**
- Verhoging van het vaardigheidsniveau, vernieuwing leven lang leren en digitalisering en modernisering van het onderwijs, Ålandeilanden **€2,4 mln/0,11%**
- Locomotiefprojecten **€100 mln**
- Versnelling van sleutelsectoren en versterking van groene vaardigheden **€72 mln/3,43%**
- Steun voor innovatieve groeibedrijven **€20 mln/0,95%**
- Investerings ter ondersteuning van duurzame groei en digitalisering in onderzoek en innovatie-infrastructuur **€75 mln/3,57%**
- Nationale onderzoeksinfrastructuren **€20 mln/0,95%**
- Lokale onderzoeksinfrastructuren **€30 mln/1,43%**
- Innovatie-infrastructuren voor ondernemingen **€25 mln/1,19%**
- Groeiversnellingsprogramma voor kleine ondernemingen **€10 mln/0,48%**
- Programma's voor internationale groei **€24 mln**
- Steun voor de vernieuwing van culturele en creatieve sectoren **€40 mln**
- Steun voor duurzame en digitale groei in de toeristische sector **€20 mln**

4) **Gezondheidszorg en verbeteren sociale diensten [€400 miljoen/19,05%]**

Geen specificaties beschikbaar. Hervormingen:

- Verbeteren toegang tot zorg, in het bijzonder geestelijke gezondheidszorg
- Verbeteren beschikbaarheid van eerstelijnszorg om vraag naar gespecialiseerde zorg te verminderen
- Digitale zorginfrastructuur, bijvoorbeeld voor online afspraken en doe-het-zelf-hulpmiddelen.

Oostenrijk⁴Totaalbedrag: €4,5 mrd [3,5 mrd subsidies en 1 mrd nationale financiering]

Het aandeel aan **directe kennisinvesteringen** (hieronder onderstreept) is **1,042 miljard euro: 23,16% van het totaal**. Met de onderdelen erbij die een kenniscomponent bevatten (hieronder onderstreept) komt het **totaal aan investeringen relaterend aan kennis op 1,492 miljard euro: 33,15% van het totaal**.

1) Groene transitie [€1,63 mrd/36,22%]:

- Investerings in energie-efficiëntie, onder meer vervangen olie- en gasverwarming in huishoudens **€210 mln**
- Uitbreiden regionaal elektrisch treinnetwerk **€543 mln**
- Overgang van op fossiele brandstoffen rijdende bussen naar emissievrije bussen, grootschalige uitrol van elektrische voertuigen en plaatsen van laadstations **€256 mln**
- Steun voor biodiversiteit en investeringen in de circulaire economie **€350 mln/7,78%**
- Hervorming van hergebruik- en recycling systemen van drankverpakkingen en financiële prikkels voor hergebruik in de retailsector **€170 mln**
- Transitie naar klimaatneutraliteit **€100 mln/2,22%**

2) Digitalisering [€1,83 mrd/40,67%]:

- Investerings in breedbandconnectiviteit **€890 mln**
- Digitalisering op scholen, d.m.v. vergroten beschikbaarheid computers en tablets voor leerlingen **€172 mln/3,82%**
- Digitalisering van het openbaar bestuur **€160 mln**
- Digitalisering en vergroening van ondernemingen **€610 mln**

3) Kenniseconomie [€870 miljoen/19,33%]:

- Investerings in onderzoek, inclusief ondersteuning voor digitale infrastructuur en grensoverschrijdende onderzoekssamenwerking op het gebied van kwantumtechnologie **€210 mln/4,67%**
- Strategische innovatie: investeringen in toekomstgerichte technologieën: IPCEI on Hydrogen for Climate Action en IPCEI on microelectronics **€250 mln/5,56%**
- Investerings in omscholing en bijscholing **€280 mln/6,22%**
- Investerings in onderwijs en toegang tot onderwijs **€130 mln/2,89%**

4) Eerlijk herstel [€300 miljoen/6,67%]:

- Investerings in gezondheid **€130 mln**
- Veerkracht van gemeenten **€100 mln**
- Kunst- en cultuursector **€70 mln**

⁴ Meer informatie: [Factsheet Commissie Oostenrijks herstelplan](#), [persbericht Commissie goedkeuring Oostenrijks herstelplan](#), [persbericht Oostenrijkse overheid](#) en [Oostenrijks herstelplan \(Duits\)](#).

5. Benchmark selecte groep lidstaten voor investeringen NL herstelplan

De NHP's van Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk bieden inzicht in de investeringen die vereist zijn binnen het toekomstige Nederlandse herstelplan om ten minste gelijke tred te houden met deze selecte groep lidstaten. In tabel 2 staan de bedragen die Nederland voor directe en indirecte kennisinvesteringen zou moeten reserveren om proportioneel dezelfde investeringen te doen als Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk. Hierbij is rekening gehouden met een totaalbedrag voor Nederland van 6 miljard euro, het subsidiebedrag waar Nederland recht op heeft.

Uit tabel 2 valt af te lezen dat Nederland zo'n 2,2 miljard euro aan directe en zo'n 900 miljoen euro aan indirecte kennisinvesteringen in het toekomstige herstelplan moet vrijmaken om proportioneel niet achterop te raken bij Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk, zoals blijkt uit het gewogen gemiddelde. Dit houdt rekening met de verschillende hoogten van de totaalbedragen van de NHP's van deze lidstaten. Om gelijke tred te houden met Duitsland en Finland, die beide respectievelijk 55,02 en 52,76 procent van hun totale herstelplan reserveren voor directe en indirecte kennisinvesteringen, is er in totaal ruim 3 miljard euro nodig. Denemarken en Oostenrijk geven beduidend minder uit aan kennis, maar ook om bij hun in het spoor te blijven is een totaalbedrag van om en nabij de 2 miljard euro vereist.

Tabel 2: Vereiste directe en indirecte kennisinvesteringen Nederlands NHP afgezet tegen NHP's Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk, en afgezet tegen gewogen gemiddelde

Lidstaten	Directe kennisinvesteringen (mln.)	% van totaalbedrag	Vereist NL bedrag (mln.)	Indirecte kennisinvesteringen (mln.)	% van totaalbedrag	Vereist NL bedrag (mln.)	Minimaal totaalbedrag NL (mln.)
Denemarken	€315	19,69%	€1181	€270	16,88%	€1013	€2194
Duitsland	€11100	39,78%	€2387	€4250	15,23%	€914	€3301
Finland	€711	33,86%	€2032	€397	18,9%	€1134	€3166
Oostenrijk	€1042	23,16%	€1390	€450	10%	€600	€1990
Gewogen gemiddelde		36,48%	€2189		14,87	€892	€3081

De NHP's van Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk bieden naast een idee van de op te nemen totaalbedragen voor directe en indirecte kennisinvesteringen in het Nederlandse NHP ook inspiratie over op te nemen bedragen voor specifieke kennisinvesteringen. In tabel 3 zijn de directe en indirecte kennisonderdelen van de Deense, Duitse, Finse en Oostenrijkse NHP's nogmaals opgenomen, met daarbij de investeringen die vereist zijn in het Nederlandse NHP om proportioneel dezelfde bedragen uit te geven. De bedragen voor Nederland zijn gebaseerd op de percentages van de betreffende onderdelen in relatie tot de respectievelijke NHP's. Hierbij is rekening gehouden met de totaal som van 6 miljard euro die voor Nederland beschikbaar is.

Tabel 3: Vereiste specifieke kennisinvesteringen Nederlands herstelplan afgezet tegen NHP's Denemarken, Duitsland, Finland en Oostenrijk

Kennisonderdelen	(In)directe kennis-investering	Bedrag (mln.)	% van totaal-bedrag	Vereist bedrag NL herstelplan (mln.)
Denemarken				
Digitalisering gezondheidszorg	Indirect	€2	0,13%	€8
Klinische studies naar effecten covid-19 vaccins	Direct	€14	0,88%	€53
Organische landbouw	Indirect	€11	0,69%	€41
Organisch innovatiecentrum	Direct	€5	0,31%	€19
Groene landbouwtechnologie	Direct	€27	1,69%	€101
Vermindering uitstoot van productie op koolstofvrije grond	Indirect	€89	5,56%	€334
Koolstofafvang en -opslag	Direct	€27	1,69%	€101
Analyse, testen en campagnes voor groen transport	Indirect	€3	0,19%	€11
Groene infrastructuur	Indirect	€98	6,13%	€368
Digitale strategie	Indirect	€67	4,19%	€251
Onderzoek naar groene oplossingen	Direct	€94	5,88%	€353
Stimuleren private onderzoek en ontwikkeling	Direct	€148	9,25%	€555
Duitsland				
Onderzoek naar groene technologie	Direct	€1800	6,45%	€387
Implementatie Duitse datastrategie	Indirect	€500	1,79%	€108
Centrum voor Digitalisering en Technologieonderzoek	Direct	€700	2,51%	€151
O&I voor nieuwe productiefaciliteiten en Industrie 4.0	Direct	€1900	6,81%	€409
Digitaal onderwijsinitiatief	Direct	€1500	5,38%	€323
Moderniseren ziekenhuizen, verbeterde digitale infrastructuur	Indirect	€3000	10,75%	€645
O&I naar de ontwikkeling van coronavaccins	Direct	€750	2,69%	€161
Digitalisering van de publieke gezondheidsdienst	Indirect	€750	2,69%	€161
IPCEI on Next Generation Cloud Infrastructure and Services	Direct	€750	2,69%	€161
IPCEI on microelectronics	Direct	€1500	5,38%	€323
IPCEI Hydrogen for Climate Action	Direct	€1500	5,38%	€323
Stimuleren van aanbod van stageplekken	Direct	€700	2,51%	€151
Finland				
Energie-infrastructuur	Indirect	€155	7,38%	€443
Nieuwe energietechnologie	Direct	€161	7,67%	€460
Hernieuwbare energie	Indirect	€2,7	0,13%	€8
Koolstofarme waterstof en koolstofafvang en -terugwinning	Direct	€156	7,43%	€446
Directe elektrificatie en koolstofarme industriële processen	Indirect	€60	2,86%	€171
Hergebruik en recycling van belangrijke materialen	Indirect	€110	5,24%	€314
Klimaatbestendige maatregelen in de agrarische sector	Indirect	€10	0,48%	€29
Communicatienetwerken	Indirect	€50	2,38%	€143
Virtueel Finland-programma	Indirect	€9	0,43%	€46
Sleuteltechnologieën	Direct	€25	1,19%	€71
Cyberbeveiligingsontwikkelingsprogramma	Direct	€10	0,48%	€29
Hervorming van leven lang leren-systeem	Direct	€44	2,1%	€126

Startplaatsen voor hogeronderwijsinstellingen	Direct	€15	0,71%	€43
Digitaliseringsprogramma voor leven lang leren	Direct	€46	2,19%	€131
Verhoging van het vaardigheidsniveau	Direct	€2,4	0,11%	€7
Sleutelsectoren en versterking van groene vaardigheden	Direct	€72	3,43%	€206
Steun voor innovatieve groeibedrijven	Direct	€20	0,95%	€57
Digitalisering in onderzoek en innovatie-infrastructuur	Direct	€75	3,57%	€214
Nationale onderzoeksinfrastructuren	Direct	€20	0,95%	€57
Lokale onderzoeksinfrastructuren	Direct	€30	1,43%	€86
Innovatie-infrastructuren voor ondernemingen	Direct	€25	1,19%	€71
Groeiversnellingsprogramma voor kleine ondernemingen	Direct	€10	0,48%	€29
Digitale zorginfrastructuur	Indirect	Niet bekend	Niet bekend	N.v.t.
Oostenrijk				
Steun voor biodiversiteit en investeringen in de circulaire economie	Indirect	€350	7,78%	€467
Transitie naar klimaatneutraliteit	Indirect	€100	2,22%	€133
Digitalisering op scholen	Direct	€172	3,82%	€229
Investeringen in onderzoek, inclusief digitale infrastructuur en kwantumtechnologie	Direct	€210	4,67%	€280
Strategische innovatie: toekomstgerichte technologieën, waaronder microelektronica en <i>IPCEI on Hydrogen for Climate Action</i>	Direct	€250	5,56%	€333
Omscholing en bijscholing	Direct	€280	6,22%	€373
Onderwijs en toegang tot onderwijs	Direct	€130	2,89%	€173

6. Beknopt overzicht overige lidstaten

België [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€5,9 mrd** [subsidies]

Pijlers:

- 1) klimaat, duurzaamheid en innovatie:** ontwikkeling van een economie op basis van waterstof en andere groene gassen
- 2) digitale transformatie:** versnellen digitale transformatie en vergroten weerbaarheid tegen cyberdreigingen
- 3) mobiliteit**
- 4) sociaal en samenleven:** verbeteren algemene prestaties en de inclusiviteit van de onderwijsstelsels, met nadruk op de verwerving van (digitale en STEM-)vaardigheden, ontwikkeling vaardigheden voor de groene en digitale transitie
- 5) economie van de toekomst en productiviteit:** steun aan onderzoek en innovatie ter bevordering economische productiviteit, invoering van efficiënte productieprocessen op basis van opkomende technologieën, stimuleren circulaire economie
- 6) overheidsfinanciën**

Meer informatie: [Belgisch herstelplan](#)

Bulgarije – nog niet ingediend bij Commissie

Verwacht totaalbedrag: **€12,7 mrd** [maximale subsidie- en leenbedragen: 6,7 en 4,2 mrd]

Pijlers:

- 1) Innovatief Bulgarije [2,7 mrd]:** versterken van concurrentievermogen en een transformatie naar een economie gebaseerd op kennis, aandacht voor: updaten van curricula in het onderwijs, de vercommercialisering van innovaties, leren op afstand, STEM-onderwijs en de ontwikkeling van cognitieve en digitale vaardigheden, modernisering hoger onderwijs, hervorming industriegebieden
- 2) Groen Bulgarije [2,6 mrd]:** stimuleren overgang naar een circulaire en koolstofarme economie, versterken biodiversiteit en verduurzaming landbouw
- 3) Verbonden Bulgarije [5 mrd]:** investeringen in transport en digitale infrastructuur voor duurzame regionale ontwikkeling
- 4) Eerlijk Bulgarije [2,4 mrd]:** bevorderen van inclusiviteit en de ontwikkeling van verantwoordelijke publieke instellingen

Meer informatie: [Bulgaars concept-herstelplan](#)

Cyprus

Totaalbedrag: **€1,2 mrd** [subsidies 1 mrd en leningen 0,2 mrd]

Pijlers:

- 1) publieke gezondheid en burgerbescherming**
- 2) geleerde lessen uit de pandemie**
- 3) transitie naar een groene economie**

4) verbeteren concurrentievermogen en digitale transitie

5) arbeidsmarkt, onderwijs en menselijk kapitaal

Meer informatie: [Nieuwsbericht](#)

Estland

Verwacht totaalbedrag: **€1 mrd** [subsidies]

Projecten gerelateerd aan de groene en digitale transitie, stimuleren van ondernemerschap, de ontwikkeling van vaardigheden, de promotie van waterstoftechnologie, het versterken van digitale connectiviteit en infrastructurele projecten.

Meer informatie: [Nieuwsbericht](#)

Frankrijk [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€40,9 mrd** [subsidies], N.B. onderdeel van groter nationaal herstelplan met totaalwaarde 100 mrd

Pijlers:

1) veerkracht

2) groene transformatie: doel: Frankrijk eerste CO2-neutrale land; investeren in de verduurzaming van energiebronnen, transport, landbouw en infrastructuur, ontwikkeling groene technologie (o.a. waterstof – deelname aan IPCEI), ontwikkeling groene vaardigheden

3) digitale transformatie: ontwikkeling digitale vaardigheden

4) investeren voor de toekomst: Duurzame en structurele financiering voor hoger onderwijs, versterking onderzoek en innovatie-ecosystemen moet Frankrijk de meest aantrekkelijke voedingsbodem voor onderzoekers en ondernemers maken in Europa.

Meer informatie: [Persbericht Franse overheid](#)

Griekenland [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€30,5 mrd** [subsidies 17,8 mrd en leningen 12,5 mrd]

Pijlers:

1) groen [11,6 mrd]: ontwikkeling groene technologie

2) digitaal [4 mrd]: digitaliseren bedrijven, digitale infrastructuur, ontwikkeling digitale vaardigheden, promoten om- en bijscholing

3) werkgelegenheid, vaardigheden en sociale cohesie [7,6 mrd]: verbeteren arbeidsmarktparticipatie, aandacht voor beroepsonderwijs en vaardigheden, toegang gezondheidszorg verbeteren

4) private investeringen en economische en institutionele transformatie [7,3 mrd]: promoten onderzoek en innovatie

Meer informatie: [Strategisch kader Grieks herstelplan](#)

Hongarije

Totaalbedrag: **€7,2 mrd** [subsidies]

Pijlers:

- 1) demografie en publiek onderwijs:** verduurzaming en digitalisering onderwijs, ontwikkeling digitale infrastructuur en bewustwording over klimaatverandering
- 2) vernieuwen van de universiteiten:** verbetering infrastructuur en onderwijs voor concurrentievermogen universiteiten, stimuleren om- en bijscholing en volwassenenonderwijs, oprichten wetenschaps- en innovatiecentra en nationale laboratoria ter bevordering van onderzoek en innovatie
- 3) moderniseren gemeentes**
- 4) watermanagement**
- 5) verduurzaming transportsector**
- 6) duurzame energiebronnen:** ontwikkeling van duurzame energiebronnen, o.a. zonne-energie
- 7) circulaire economie:** ontwikkeling van technologie die afval voorkomt en recycling bevordert
- 8) digitalisering:** investeringen in digitale infrastructuur en ontwikkeling van digitale vaardigheden, met name rondom kunstmatige intelligentie
- 9) gezondheid:** digitalisering gezondheidszorg

Meer informatie: [Link naar Engelse samenvatting Hongaars herstelplan](#)

Ierland

Totaalbedrag: **€1 mrd** [subsidies]

Pijlers:

- 1) Groene transitie [0,5 mrd]:** missie-georiënteerd onderzoek
- 2) Digitale transformatie [0,3 mrd]:** digitaliseren overheid, ontwikkeling digitale technologie en digitale vaardigheden
- 3) Sociaal en economisch herstel en werkgelegenheid [0.2 mrd]:** onderzoek, ontwikkeling en innovatie ter bevordering economische productiviteit, onderwijshervormingen, waaronder transformatiefonds voor technische universiteiten, ontwikkeling groene vaardigheden

Meer informatie: [Iers herstelplan](#)

Italië [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€223,9 mrd** [68,9 mrd subsidies, 122,6 mrd leningen en 32,4 mrd structuurfondsen]

Pijlers:

- 1) Digitalisering, innovatie, concurrentievermogen en cultuur [46,3 mrd]:** ontwikkeling en innovatie van Made in Italy-producten in de gehele waardeketen
- 2) Groene revolutie en ecologische transitie [69,8 mrd]:** ontwikkeling circulaire economie
- 3) Infrastructuur voor duurzame mobiliteit [31,2 mrd]:** ontwikkeling intermodaliteit
- 4) Onderwijs & onderzoek [28,5 mrd]:** verbeteren toegang tot onderwijs en verminderen territoriale verschillen, stimuleren leven lang leren, investeren in STEM-vaardigheden en meertaligheid, professionalisering onderwijs met behulp van ICT, stimuleren vercommercialisering onderzoeksresultaten, versterken technologieoverdracht en innovatieondersteuning, versterken praktijkgericht onderzoek & investeren in projecten van gemeenschappelijk Europees belang (IPCEI's)

5) Inclusie & cohesie [27,6 mrd]: modernisering arbeidsmarkt door hervorming trainingsstelsel voor promotie van nieuwe vaardigheden

6) Gezondheidszorg [19,7 mrd]: digitalisering gezondheidszorg, vergroten onderzoek & innovatie

Gendergelijkheid is een pijleroverstijgend criterium voor projectvoorstellen.

Meer informatie: [Italiaans herstelplan](#)

Kroatië

Totaalbedrag: **€6,4 mrd** [subsidies; maximale hoogte subsidiebedrag 6,3 mrd]

Pijlers:

1) Bedrijven [3,2 mrd]: investeringen voor de energietransitie, ontwikkeling duurzaam transportsysteem

2) Publieke administratie [0,6 mrd]

3) Onderwijs, wetenschap en onderzoek [1 mrd]: vergroten onderzoekscapaciteit

4) Arbeidsmarkt en sociale bescherming [0,3 mrd]

5) Gezondheid [0,6 mrd]: vergroten veerkracht gezondheidsstelsel, investeringen in apparatuur voor kankerdiagnostiek en -behandeling, oprichten nationaal oncologienetwerk

6) Renovatie gebouwen [0,8 mrd]

Meer informatie: [Persbericht Kroatische overheid](#)

Letland [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€1,8 mrd** [subsidies]

Pijlers:

1) Klimaatverandering en duurzaamheid [0,67 mrd]: aan banden leggen investeringen in broeikasgassen, ontwikkeling groene technologie, verbetering toepassing duurzame energiebronnen, met name in transportsector; renovatie gebouwen

2) Digitale transitie [0,36 mrd]: digitaliseren bedrijven en ontwikkeling digitale vaardigheden, versterking informatie-economie

3) Terugdringen ongelijkheid [0,37 mrd]

4) Gezondheidszorg [0,18 mrd]: verbetering toegang tot gezondheidszorg

5) Economische transitie en verhogen productiviteit [0,19 mrd]: investeringen in onderzoek en innovatie ophogen, opzetten innovatie-cluster programma met aandacht voor bedrijven, investeren in infrastructuur

6) Hervormingen rechtsstaat [0,037 mrd]: hervormen staatssteunregels

Meer informatie: [Persbericht Letse overheid](#)

Litouwen

Totaalbedrag: **€2,2 mrd** [subsidies]

Pijlers:

1) Groene transitie: stimuleren duurzame energie (o.a. zonne- en windenergie), infrastructuur voor duurzame mobiliteit, renoveren gebouwen

2) Digitale transformatie: digitaliseren overheid, verbeteren databeheer, data beschikbaar stellen voor wetenschap, ontwikkelen digitale technologie (o.a. kunstmatige intelligentie en blockchain)

3) Gezondheid: moderniseren centra voor infectieziekten, verbeteren schokbestendigheid

grote ziekenhuizen

4) Sociale zaken: creëren mogelijkheden voor werkzoekenden om vaardigheden te ontwikkelen

5) Onderzoek en innovatie: verbeteren financiering van hoger onderwijs, verbeteren verbinding met arbeidsmarkt, verhogen efficiëntie kwaliteitszorg en systematisch monitoren activiteiten onderzoek & ontwikkeling

6) Onderwijs: verkleinen verschillen tussen leerlingen/studenten, verbeteren aantrekkingskracht beroepsonderwijs

7) Openbaar bestuur

Meer informatie: [Persbericht Litouwse overheid](#)

Luxemburg [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€0,09 mrd** [subsidies], N.B. onderdeel van groter nationaal herstelplan met totaalwaarde 0,3 mrd

Pijlers:

1) Cohesie en sociale veerkracht: verbeteren gezondheidszorg

2) Groene transitie en digitalisering: ontwikkelen vaardigheden, digitalisering overheid, stimuleren duurzaam transport, beschermen biodiversiteit

3) Innovatie en bestuur

Meer informatie: [Persbericht Commissie](#)

Malta – nog niet ingediend bij Commissie

Verwacht totaalbedrag: **€0,3 mrd** [subsidies]

Pijlers:

1) Groene transitie

2) Digitalisering

3) Gezondheid

4) Onderwijs

5) Openbaar bestuur

Meer informatie: [Persbericht Maltese overheid](#)

Polen

Totaalbedrag: **€36 mrd** [23,9 mrd subsidies en 12,1 mrd leningen]

Pijlers:

1) Ondernemersklimaat, innovatie en arbeidsmarkt: verbeteren wetenschappelijke en technologische infrastructuur, investeringen in arbeidsmarkt en onderwijs

2) Groene energie: aanleggen infrastructuur voor duurzame energie, beschermen biodiversiteit, investeren in waterstof & duurzame energiebronnen

3) Digitale transformatie: verbeteren toegang tot internet, digitalisering overheid & bedrijven, digitalisering onderwijs

4) Duurzaam transport: infrastructuur voor duurzame mobiliteit, digitalisering transport

5) Gezondheid: verbeteren onderzoekscapaciteit gezondheidszorg, digitalisering gezondheidszorg, moderniseren infrastructuur

Meer informatie: [Persbericht Commissie](#)

Portugal [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€16,6 mrd** [13,9 mrd subsidies en 2,7 mrd leningen]

Pijlers:

- 1) Veerkracht [11,1 mrd]:** modernisering gezondheidszorg, versterking innovatie-ecosystemen door opzetten industrieel-technologische allianties, stimuleren kwalificaties en (groene) vaardigheden
- 2) Groene transitie [3 mrd]** duurzame mobiliteit, verduurzaming industrie, ontwikkeling waterstof en hernieuwbare energiebronnen
- 3) Digitale transitie [2,5 mrd]:** digitalisering scholen, bedrijven en overheid

Meer informatie: [Persbericht Portugese overheid](#)

Roemenië

Totaalbedrag: **€29,3 mrd** [14,3 mrd subsidies (maximaal subsidiebedrag 14,2 mrd) en 15 mrd leningen]

Pijlers:

- 1) Groene transitie:** beschermen biodiversiteit, ontwikkeling circulaire economie, duurzame mobiliteit, renoveren gebouwen, ontwikkeling hernieuwbare energiebronnen
- 2) Digitale transitie:** digitalisering overheid en investeringen in digitale infrastructuur (o.a. 5G), digitalisering onderwijs: opzetten studentgericht gepersonaliseerd systeem, ontwikkeling digitale vaardigheden van leraren en studenten (met speciale programma's voor studenten met een handicap), verbeteren curricula, digitaal lesmateriaal, digitale infrastructuur voor scholen, (met extra budget voor kwetsbare scholen)
- 3) Slimme, duurzame en inclusieve groei:** verbetering infrastructuur, ontwikkeling groene technologie, hervormen publiek-private samenwerkingen door stimuleren private investeringen in 16 interventiegebieden, anders beoordelen onderzoekswaliteit; d.m.v. concurrerende subsidies, verbeterde afstemming onderzoeksagenda's op maatschappelijke behoeften en Europese initiatieven (IPCEI's & partnerschappen Horizon), hervorming onderzoeks carrières, vergroten capaciteit openbare instellingen voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie, versterken dual, technisch en beroepsonderwijs
- 4) Sociale en territoriale cohesie**
- 5) Gezondheid en economische, sociale en institutionele veerkracht:** verbeteren toegang tot gezondheidszorg, verbetering infrastructuur scholen en universiteiten
- 6) Beleid voor de volgende generatie; kinderen en jongeren:** nationaal programma ter vermindering van schooluitval

Meer informatie: [Nieuwsbericht](#)

Slovenië

Totaalbedrag: **€2,5 mrd** [1,8 mrd subsidies en 0,7 mrd leningen]

Pijlers:

- 1) Groene transitie:** ontwikkeling hernieuwbare energiebronnen, renoveren gebouwen, duurzame mobiliteit, circulaire economie
- 2) Digitale transformatie:** digitalisering industrie en overheid
- 3) Slimme, duurzame en inclusieve groei:** met rol voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie;

ontwikkeling (digitale en groene) vaardigheden

4) Gezondheid en welzijn: modernisering gezondheidszorg

Meer informatie: [Persbericht Sloveense overheid](#)

Slowakije [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€6,6 mrd** [subsidies (maximaal subsidiebedrag 6,3 mrd)]

Pijlers:

1) Groene economie [2,3 mrd]: onderzoek naar groene technologie

2) Onderwijs [0,9 mrd]: vergroten fysieke toegankelijkheid onderwijsinstellingen, digitalisering onderwijs door investeringen in apparatuur en connectiviteit, mogelijk maken afstandsonderwijs, renovatie scholen, fusies van universiteiten, verbetering wetenschappelijk prestatiebeoordelingssysteem

3) Onderzoek, ontwikkeling en innovatie [0,7 mrd]: opleiden, rekruteren en behouden van excellente onderzoekers, deelname Horizon-projecten (specifieke nadruk op EIT), ondersteuning innovatie in private sector, versterken samenwerking bedrijfsleven en universiteiten, beurzen voor getalenteerde binnen- en buitenlandse studenten, ondersteunen hooggekwalificeerd buitenlands personeel, internationalisering hoger onderwijs

4) Gezondheid [1,5 mrd]

5) Openbaar bestuur en digitalisering [1,1 mrd]: digitalisering overheid, onderzoek naar digitale technologie

Meer informatie: [Nieuwsbericht](#)

Spanje [goedgekeurd door Commissie]

Totaalbedrag: **€69,5 mrd** [subsidies]

Pijlers:

1) Regionale ontwikkeling [11,1 mrd]: duurzame mobiliteit, renovatie gebouwen

2) Veerkrachtige infrastructuur & ecosystemen [8,5 mrd]: intermodale transportinfrastructuur

3) Een eerlijke en rechtvaardige energietransitie [6,2 mrd]: duurzame energie in afgelegen regio's, zelfvoorziening hernieuwbare energiebronnen

4) Modernisering openbaar bestuur [3,5 mrd]: digitalisering overheid

5) Modernisering industrie en mkb [11,9 mrd]: digitalisering bedrijven, stimuleren technologische start-ups, deelname aan belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang (IPCEI's)

6) Onderzoek, innovatie en gezondheidszorg [11,5 mrd]: nationale strategie voor kunstmatige intelligentie, versterken synergiën onderwijs en onderzoek, digitalisering gezondheidszorg

7) Onderwijs [12,2 mrd]: stimuleren leven lang leren, nationaal plan voor digitale vaardigheden, strategisch plan beroepsonderwijs

8) Werkgelegenheid [4 mrd]

9) Cultuur en sport [0,8 mrd]

10) Modernisering belastingsysteem [geen middelen]

Meer informatie: [Spaans herstelplan](#)

Tsjechië

Totaalbedrag: **€7,1 mrd** [subsidies]

Pijlers:

- 1) Digitale transformatie [1 mrd]:** digitalisering overheid en bedrijven en digitale infrastructuur
- 2) Infrastructuur en groene transitie [3,2 mrd]:** ontwikkeling circulaire economie, duurzame mobiliteit en hernieuwbare energiebronnen
- 3) Onderwijs en arbeidsmarkt [1,5 mrd]:** digitalisering onderwijs en aanpassing (beroeps-)onderwijs aan digitalisering en automatisering
- 4) Openbaar bestuur en ondersteuning bedrijven [0,4 mrd]**
- 5) Onderzoek, ontwikkeling en innovatie [0,5 mrd]**
- 6) Gezondheidszorg en veerkracht bevolking [0,5 mrd]**

Meer informatie: [Persbericht Tsjechische overheid](#)

Zweden

Totaalbedrag: **€3,2 mrd** [subsidies]

Pijlers:

- 1) Groen herstel:** ontwikkeling groene technologie, verduurzaming gebouwen
- 2) Onderwijs en om- en bijscholing:** vergroten mogelijkheden volwassenenonderwijs, meer subsidie beroepsopleidingen en hoger onderwijs om te voldoen aan grotere instroom, versterkte aandacht technisch onderwijs, vergroten mogelijkheden om- en bijscholing
- 3) Digitale infrastructuur en overheid:** onderzoek naar digitalisering, uitbreiding van breedband, digitale infrastructuur.
- 4) Demografische uitdagingen en financiële integriteit:** invoeren beschermde titel voor verpleegkundigen
- 5) Groei en woningbouw:** meer woningen voor studenten

Meer informatie: [Persbericht Zweedse overheid](#)